

SEMPOZYUM DEĞERLENDİRMELERİ- KİTAP TANITIMI

XVI. Kelâm Anabilim Dalı Koordinasyon Toplantısı

Yrd. Doç. Dr. İsmail ŞİK*

XVI. Kelâm Anabilim Dalı Koordinasyon Toplantısı ve
“Kur’an Kelâmı: Kimlik ve Hakikat Olarak İslam” Sempozyumu
(20-21 Mayıs 2011-Isparta)

§§§

Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ev sahipliğinde XVI. Kelâm Anabilim Dalı Koordinasyon Toplantısı ve “Kur’an Kelâmı: Kimlik Ve Hakikat Olarak İslam” adlı sempozyum 20-21 Mayıs 2011 tarihleri arasında Isparta Davraz Otel’de gerçekleşti. Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kemal Sözen’in yaptığı açılış konuşmasından sonra SDÜ İlahiyat Fakültesi Kelâm Anabilim Dalı başkanı Prof. Dr. Abdülgaffar Aslan sempozyumun içeriği ve Kelâm anabilim dalı toplantısını tanıtan, katılımcıları selamlayan bir konuşma yaptı.

Sempozyumun I. oturumu Prof. Dr. Süleyman Toprak’ın teşekkür ve bazı katılımcıların gelememesinin izahına yönelik konuşmasıyla başladı. Ev sahibi ilahiyat fakültesin-

* Çukurova Üni. İlahiyat Fakültesi Kelâm Anabilim Dalı, e-posta: sismail@cu.edu.tr

den Doç Dr. Galip Türcan “Kelâmçılara Göre Kur’an’ın Otoritesi” isimli bildirisini sundu. Türcan bildirisinde dinde bilginin alanı, tanımı, müeyyide, otorite, Ehl-i Sünnet Kelâmçıları'nın otorite anlamında Kur’an’a atfettikleri, otoritenin neliği, imanın naslar üzerinden nasıl kurgulandığı gibi konulara değindi. Ebû Hanife'den başlayarak Kelâmçıların inanç kaynağı ve ölçüsünün Kur’an olduğuna dair yaptıkları vurguları örnekleriyle izah etmeye çalıştı. Farklılıkların, farklı Kur’an algıları ve yorumlarından kaynaklandığını vurguladı. İbn Abbas tarafından Hz. Ali'ye atfedilerek yapılan: “Kur’an üzerinden tartışmayın, sünnet üzerinden tartışın” ifadesi bildirinin can alıcı noktalarından biriydi. Prof. Dr. Süleyman Toprak bu konuyla ilgili olarak lafızlarda tahribin olmadığı ancak yorumlarda tahribin söz konusu olduğuna dair bir izah getirdi. Bu bildirin müzakeresini yapan Yrd. Doç. Dr. Hülya Altunya, otorite kavramının anlamsal dağarcığı üzerinden bir sorgulama yaptı. Bunun üzerine otoritede Kur’an metninin mi, yoksa yorumların ya da yorumlama mantığının mı esas alınacağı tartışıldı. Doç. Dr. Cemaleddin Erdemci, aklın ilkeleri, akıl-nakil dengesi ile aklın ve naklin alanı üzerinde bir katkı da bulunarak konuyu açtı. Katılımcılardan Prof. Dr. Ömer Aydın, Kur’an Kelâmının mümkün olup olmaması üzerinde durarak, İbn Abbas'tan aktarılan rivayeti farklı yönleriyle irdeledi. Prof. Dr. Ramazan Altıntaş ise inanç konularının sübut ve delalet açısından kati' olması gerektiği, subuti zanni delaleti kati' lafızların inanç konusu olamayacağını belirterek muhkem ayetlerden hareketle inanç konularının konuşulması gerekliliği üzerinde durdu. Doç. Dr. Abdulhamit Sinanoğlu da konuyla ilgili olarak Kur’an lafzının üzerinde durdu ve bunun Arap dilinin incelikleri, siyasi tartışmalar ve mezhep taassuplarıyla nasıl farklı yorumlandığından bahsederek konuyu farklı bir yöne taşıdı.

I. Oturumun ikinci bildirisi “Hakikat ve Kimlik Geriliminin Kelâm Söylemine Yansımaları-Kimliğin ve Hakikatin Kıyısında Tartışmalar” adıyla Doç. Dr. Mehmet Evkuran tarafından sunuldu. Kuran Kelâmının izahıyla bir önceki bildiriye atıfta bulunarak başladığı konuşmasında Kur’an’a göre yaşantı, Kur’an’a göre algı kavramlarının üzerinde durarak kimlik problemini tartıştı. Lafzi ve batini (içeriksel) yaklaşımlardan hareketle ayetler üzerinde bir kimlik inşası sürecinin gerekliliğinden ve bunun düşünsel imkanından bahseden Evkuran, kimliği anlam dünyası üzerinden tanımlamaya çalıştı. Günümüz dünyasında yaşanan sıkıntılıların, kimlikler arası rekabet duygusundan kaynaklandığını söyledi. Çözüm için

ortak değerlerden oluşan bir kimlik üzerinde ittifak edilip, taassup ve kliklerin baskısından uzak daha liberal bir yaklaşımla saygı ve hoşgörü çerçevesinde kapsayıcı ve Kur'an'a dayanan özellikler üzerinden bir kimlik inşasının gerektiğini dile getirdi. Ayrıca kimlik problemi bağlamında imanın nerede amele dönüşüp nerede teoride kaldığı problemini de ele alan Evkuran, bildiğimiz ve inandığımız şeyler arasında kurulacak ilişkiden bahsederek bu meselenin temel problemin dindarlığın eksikliğinden mi yoksa zihniyet ve algıdan mı kaynaklandığı konusunu tartışmaya açtı. Dini hareketlerin baskıcı ve teslimiyetçi düşünce profili oluşturduklarını, bunun çağımızın gereksinimlerini karşılayamayacağını dile getirdi. Bu anlamda selefi yaklaşımların eksiklik içerdiğini, sorgulayan düşünen bir inanan profilinin kimlik oluşturmada ne derece önemli olduğunu vurguladı. Bu bildiriye değerlendiren Doç. Dr. İbrahim Çoskun ise, tasavvuf ve dini gurupların kimlikleri yozlaştıran unsurlar olarak gösterilmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirerek bunları toptan reddetme yerine eksiklerini tamamlanması, yanlışlarının giderilmesi üzerinde durulması gerektiğini vurguladı. Bu dini grupların geçmişte olduğu gibi günümüzde de toplumun dini sahada bilgilendirilmesi konusunda ne derece etkili oldukları, bu yüzden yaptıkları hizmetlerin olumlu yönünün dikkate alınması gerektiği üzerinde durdu.

I. Oturumun son bildirisinde Prof. Dr. Erkan Yar, "Kelâm İlminin Bir Bölümü Olarak Kur'an Kelâmı" adlı bildirisini sundu. Tafsili ve icmali iman kavramlarının yanına "te'sili iman", yani asla dayan iman kavramını getirerek konuyu izah etmeye çalıştı. Kelâmın gayesinin imanı aslına döndürmek olduğunu söylerken aslın ise Kur'an olduğunu vurguladı. Batıda kullanılan "Bible Theology" kavramının karşıtı olarak Müslüman coğrafyada "Kur'an Kelâmı" kavramının oluşturulması gerektiğini söyledi. Kur'an'a bakışın da önemine vurgu yaparak bir Kur'an Kelâmı oluşturulması üzerinde durdu ve bunun Allah, insan, melek, kitap ve diriliş gibi konularda yapılması gerektiğini ifade etti.

II. Oturum Prof. Dr. Metin Yurdağür başkanlığında yapıldı. Bu oturumun ilk bildirisini Doç. Dr. Fethi Kerim Kazanç, "Kur'an'ı Anlamada Tarihselci Yaklaşım ve Tarihsellik Sorunu" adlı çalışmasıyla sundu. Meselinin çok boyutlu olduğu, tefsirden hadise, Kelâmdan fıkha kadar geniş bir alanı kuşattığı üzerinde duran Kazanç "tarihselcilik" ile "tarihsellik" kavramlarının anlam kargaşası üzerinde durdu. Fazlurrahman, Muhammed Arkoun ve

Hasan Hanefi arasında kıyaslamalar yaparak konuyu örneklerle anlattı. Bu bildiriye değerlendiren Doç. Dr. Hulusi Aslan, konunun oldukça geniş olmasının yanında üç farklı kişi etrafında incelenmesinin bir takım sıkıntılar doğurduğunu, daraltılmasını gerektiğini vurgulayarak katkıda bulundu. Kutsal metinleri anlama gayretinin bütüncül olması durumunda fayda sağlayacağını dile getirip, Kur'an'ın ifade ettiği prensiplerin sabiteleri ve değişkenlerinin iyi belirlenmesi gerektiğini söyledi. Aslan, ayrıca tarihselliğin radikal ve mutedil olduğunu, Hasan Hanefi'nin "teolojik yorumlar tarihseldir" ifadesi bağlamında bir değerlendirme yaptı. Prof. Dr. Hüseyin Aydın "İbn Teymiye'nin Nascı Akılcılığının Kelâmi Açıdan Değerlendirilmesi" adlı bildiriyle bu oturumun ikinci bildirisini sundu. Nascı yaklaşımların değerlendirmesi yaptıktan sonra İbn Teymiye üzerinde durdu. Onun nascı ve akılcı yaklaşımı nasıl birleştirdiğini aktardı. Bu bildiriye değerlendiren Prof. Dr. Adil Bebek insan aklının objektifliğinden, imanın oluşumunda Kur'an ayetlerinin içeriği ve yönteminden bahsederek konuya izahlar getirdi.

III. Oturum Prof. Dr. Ömer Aydın'ın başkanlığında doktora öğrencisi Asiye Tıǧlı, "Çağdaş Şii Düşüncesinde Kur'an'ı Anlamada Farklı Yaklaşımlar- Muhammed Müctehid Şebisteri ve Hermenotik Metodu-" adlı bildirisini sundu. İran'da dini anlama açısından önemli bir yeri olan Şebisteri'nin dini anlama metodunu ortaya koyan Tıǧlı, Şebisteri'nin çeşitli eserlerinden örnekler verdi. Bu bildiriye değerlendiren Yrd. Doç. Dr. İbrahim Kaplan, batı menşeli kavramların İslam düşüncesine direk aktarımının doğru olmadığını, kavram transferlerinin zor ve zahmetli olduğunu vurgulayarak bildiriye metot ve içerik açısından tenkit etti. Bu oturumunda ikinci olarak Yrd. Doç. Dr. Teyfik Marulcu, "Kur'an'ın Anlaşılmasında Zahir-Bâtın Çelişkisi-Şia Bağlamında Bir Değerlendirme" adlı bildirisini sundu. Bildirisinde Şii kaynaklardan örnekler vererek ayetlerin nasıl aslından uzaklaştırılarak yorumlandığını ortaya koyan Marulcu, ayetler üzerinde ciddi değerlendirmelerde bulundu. Bu bildirinin değerlendirmesini yapan Yrd. Doç. Dr. Ahmet İshak Demir ise, tebrik ve teşekkür konuşmasının ardından Şii anlayışın batini yorumunun kaynağı üzerinde durdu ve Şii imamet anlayışının öneminden bazı örnekler vererek bahsetti.

IV. Oturum Prof. Dr. İsa Doğan başkanlığında Prof. Dr. Temel Yeşilyurt ve Doç. Dr. Cemalettin Erdemci lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimine ilişkin verileri sunmaları,

yaptıkları değerlendirmeler ve katılımcıların çeşitli katkılarıyla tamamlandı. Lisans eğitiminde kelâm açısından belirlenen hedefler, yapılması gerekenler ortaya kondu. Lisans üstü eğitimini sorunları, hem hocalar hem de öğrenciler açısından ayrıntıları ile katılımcılar tarafından tartışıldı.

Son olarak değerlendirme oturumu Prof. Dr. M Saim Yeprem başkanlığında Prof. Dr. Şerafettin Gölcük, Prof Dr. Hasan Hüseyin Tunçbilek, Prof Dr. Ramazan Altıntaş, Prof Dr. Metin Yurdağür tarafından yapıldı. Bir sonraki sene yapılacak toplantının yeri ve konusu belirlendiği bu son oturumda aynı zamanda sempozyumun genel bir değerlendirmesi yapılarak sempozyum tamamlandı.